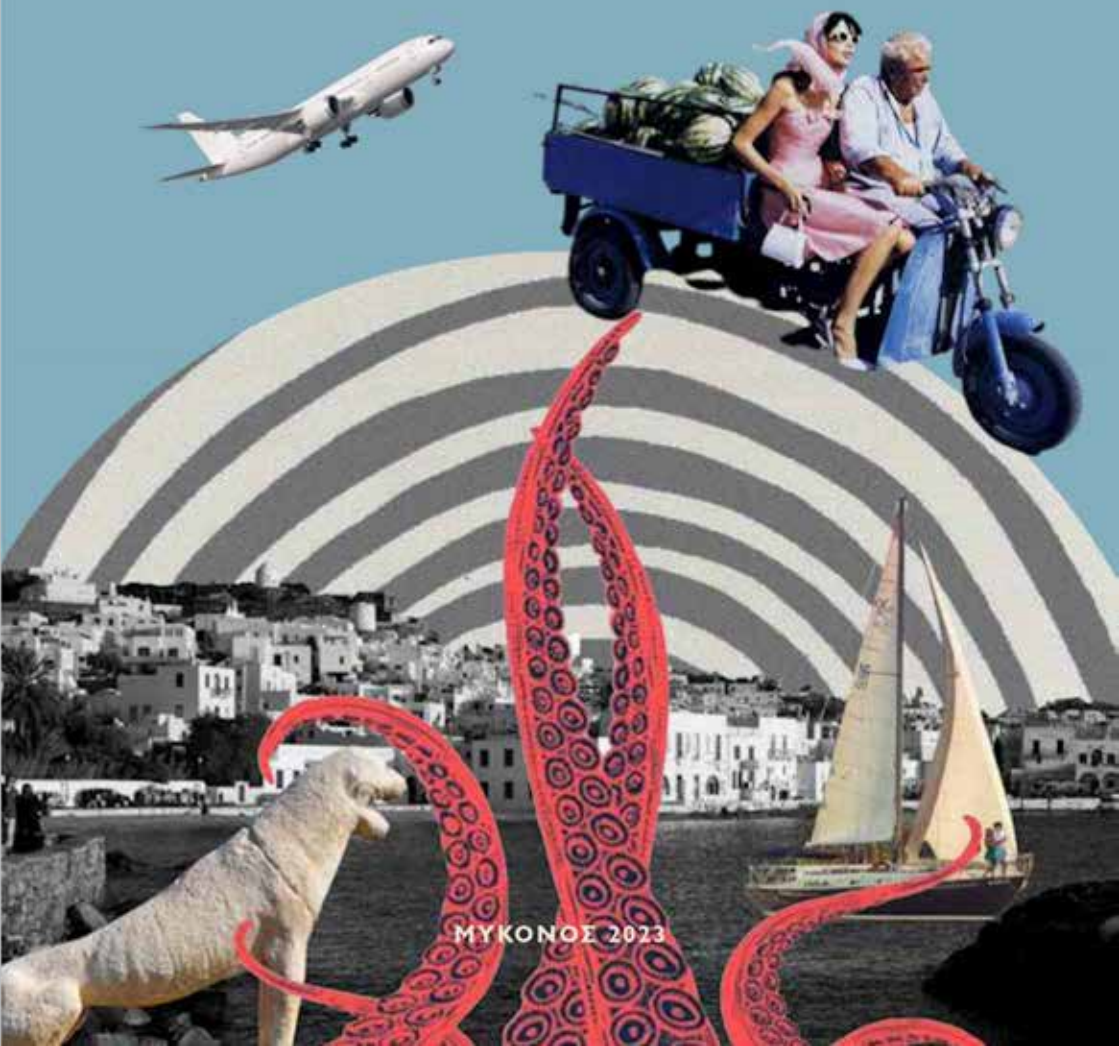

ΣΥΝΕΔΡΙΟ

Ο ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΩΣ ΠΑΡΑΓΟΝΤΑΣ
ΡΙΖΙΚΩΝ ΜΕΤΑΒΟΛΩΝ ΣΤΙΣ ΚΥΚΛΑΔΕΣ
ΣΤΟΝ 20ο ΚΑΙ 21ο ΑΙΩΝΑ.
Η ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑ ΣΤΟ ΕΠΙΚΕΝΤΡΟ.

ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ & ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ

ΜΥΚΟΝΟΣ 2023

Οργανωτική Επιτροπή

Άννα Καμμή, Νατάσα Καμμή,
Δέσποινα Νάζου

Επιστημονική Επιτροπή

Δέσποινα Νάζου, Έφη Σαραντάκου,
Γιάννης Σπιλάνης, Πάρις Τσάρτας

Επιστημονική Επιμελήτρια και Συντονίστρια του Συνεδρίου

Δέσποινα Νάζου

Κοινωνική Ανθρωπολόγος,
Μεταδιδακτορική Ερευνήτρια
στο Πανεπιστήμιο Κρήτης

ΔΙΟΡΓΑΝΩΣΗ

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ, ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ
& ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ
«Γ. ΑΞΙΩΤΗΣ»

ΣΕ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ

ΜΕ ΤΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ
ΒΙΩΣΙΜΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ
ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
(ΧΑΡΟΚΟΠΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ)
ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΤΟΠΙΚΗΣ
ΚΑΙ ΝΗΣΙΩΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
(ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ)

ΣΥΝΕΔΡΙΟ

Ο ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΩΣ ΠΑΡΑΓΟΝΤΑΣ ΡΙΖΙΚΩΝ ΜΕΤΑΒΟΛΩΝ ΣΤΙΣ ΚΥΚΛΑΔΕΣ ΣΤΟΝ 20ό ΚΑΙ 21ο ΑΙΩΝΑ. Η ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑ ΣΤΟ ΕΠΙΚΕΝΤΡΟ.

18-19
ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ
2023

ΜΥΚΟΝΟΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

«Ο τουρισμός ως παράγοντας ριζικών μεταβολών στις Κυκλάδες στον 20ό και 21ο αιώνα. Η Βιωσιμότητα των νησιών στο επίκεντρο»	5
--	---

ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ ΕΙΣΗΓΗΣΕΩΝ & ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ

Το πεδίο της Αρχιτεκτονικής και ο ελληνικός νησιωτικός χώρος, Νικόλας Αναστασόπουλος	9
“Save Ios”. Η εμπειρία της Ίου και οι στρατηγικές επενδύσεις, Δημήτρης Βαγιανός	10
Το καλοκαίρι των πολιτών: Η Κίνηση για Ελεύθερες Παραλίες στην Πάρο, Δαμιανός Γαβαλάς	12
«Αμπασάδα, Τήνος», Ιωάννης Γαβριήλ	14
Η προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς και η βιωσιμότητα στις Κυκλάδες, Γιάννης Δρίνης	15
Η προβληματική της Φέρουσας Ικανότητας ενός τόπου ως εργαλείο Χωρικού Σχεδιασμού, Μάρω Ευαγγελίδου (ΕΛΜΕΤ)	16
Τουρισμός, κοινωνικές και χωρικές αλλαγές, Μόνικα Θέμου - Μαρία Μάρκου	18
Εντατικός Τουρισμός και Περιβαλλοντική Ανθεκτικότητα στη Μύκονο, Κώστας Κατσούδας	20
«Στη Σκιά της Σεζόν». Ταινία μικρού μήκους, Δήμητρα Κονδυλάτου	21
«Κληρονομίες» της Πάρου: Αναζητώντας στο παρελθόν στοιχεία για ένα βιώσιμο μέλλον, Κατερίνα Κωνσταντίνου	22
Η αγροτική κληρονομιά της Νάξου και η πολιτιστική της διαχείριση, Στέλιος Λεκάκης (Monumenta)	23

Ολοκληρωμένη (ή ολιστική) προσέγγιση για την Βιώσιμη Ανάπτυξη σε νησιά υπό τουριστική πίεση: Πρώιμα αποτελέσματα για τα νησιά της Σερίφου @ της Τήνου, Αγγελική Μπτροπούλου, Γιάννης Σπιλάνης, Γιάννης Κατσούνης, Σοφία Βερίου & Ελένη Αλεξίου (Παρατηρητήριο Βιώσιμου Τουρισμού Αιγαίου)	24
“Being an Islander”, Ντοκιμαντέρ, Δημήτρης Μπούρας	25
Μάκης Μωράκης (Συντονιστής)	26
Τουρισμός, Πολιτισμική Αλλαγή και Τοπικές Ταυτότητες στις Κυκλάδες: Οι εθνογραφίες της Μυκόνου, Δέσποινα Νάζου	27
Νίκος Ξυδάκης (Συντονιστής)	28
Δημήτρης Παπαδημητρίου (Συντονιστής)	29
Ίλια Παπασπύρου (Συντονίστρια)	30
Χωρικός Σχεδιασμός Νησιωτικών Προορισμών και Βιωσιμότητα. Η περίπτωση των Κυκλάδων, Ευθυμία Σαραντάκου	31
Από τη μεγέθυνση στην αειφορία: ολοκληρωμένη διαχείριση νησιών κάτω από τουριστική πίεση, Γιάννης Σπιλάνης	32
Δικαιώματα και Υποχρεώσεις στον Σύγχρονο Τουρισμό: τάσεις και προκλήσεις για την βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη των Κυκλάδων, Πάρις Τσάρτας	34
Η Απάνω Μεριά της Σύρου. Ζητήματα βιωσιμότητας, Βίλμα Τσίρκα	35
Η άλλη Μύκονος ή η Μύκονος των άλλων; Η κρίσιμη δεκαετία του 1990 όπως αποτυπώθηκε στην εφημερίδα «Η Μυκονιάτικη», Φρατζέσκα Χανιώτη	36
ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ	39

«Ο τουρισμός ως παράγοντας ριζικών μεταβολών στις Κυκλάδες στον 20ό και 21ο αιώνα. Η Βιωσιμότητα των νησιών στο επίκεντρο»

Ο τουρισμός είναι χωρίς αμφιβολία μια από τις πιο σημαντικές κοινωνικές δυνάμεις που διαμορφώνουν τον κόσμο μας. Από οικονομική σκοπιά, ο τουρισμός έχει τεράστια σημασία και αναγνωρίζεται ως ο σημαντικότερος πάροχος συναλλάγματος και απασχόλησης (Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού (ΠΟΕ)).

Εκτός από την οικονομική του αξία, ο τουρισμός έχει υποστηριχθεί, ότι συμβάλλει στην ευημερία των ατόμων παρέχοντάς τους διακοπές «ψυχικής αποκατάστασης» που ικανοποιούν πολλές ανθρώπινες ανάγκες. Ο τουρισμός είναι επίσης γνωστός για τη συμβολή του στη διατήρηση των τοπικών ή εθνικών πολιτισμών σε μια εποχή που η παγκοσμιοποίηση είναι αναμφισβήτητα μια δύναμη πολιτιστικής ομογενοποίησης. Επίσης, στο πλαίσιο των τουριστικών οικονομιών δόθηκε η δυνατότητα σε πολλές και διαφορετικές ομάδες πληθυσμού να αποκτήσουν πρόσβαση σε πηγές εισοδημάτων και να αποκτήσουν κοινωνική ορατότητα και πολιτική δύναμη στο δημόσιο χώρο.

Ωστόσο, παρά τις θετικές συμβολές του, το γεγονός ότι επιφέρει μεγάλες αλλαγές και μετασχηματισμούς στις οικονομίες και στο περιβάλλον των τόπων που αναπτύσσεται, θέτει τον τουρισμό στο επίκεντρο ενός μεγάλου προβληματισμού για το είδος της ανάπτυξης που έλαβε χώρα τις προηγούμενες δεκαετίες αλλά και αυτή που θα εμφανιστεί στο μέλλον τόσο διεθνώς όσο και στην Ελλάδα.

Με βάση την παραπάνω θέση και με όρους μια κριτικής προσέγγισης ο τουρισμός κατασπαταλά τους περιορισμένους κοινοτικούς πόρους για τους σκοπούς μιας αλόγιστης ανάπτυξης και εμπορευματοποιεί τη γη. Αποκτά όλο και

συχνότερα το χαρακτήρα «μονοκαλλιέργειας», αλλάζει το μέτρο ζωής των κατοίκων, αναδιαμορφώνει το εργασιακό, οικονομικό και πολιτισμικό τοπίο των τοπικών κοινωνιών.

Η αειφόρος/βιώσιμη ανάπτυξη χρησιμοποιείται ως μια εναλλακτική έννοια και με πολλαπλές εφαρμογές και πρακτικές διαστάσεις ώστε να αντιμετωπιστούν πολλές από τις αρνητικές συνέπειες της τουριστικοποίησης. Ως έννοια αναφέρεται σε μια «ισορροπία» ή «σοφή» χρήση στον τρόπο με τον οποίο γίνεται η εκμετάλλευση των φυσικών και κοινωνικών πόρων.

Στην Ελλάδα και πιο συγκεκριμένα στο Αιγαίο, οι Κυκλάδες αποτέλεσαν το θέατρο των μεγάλων τουριστικών αλλαγών και ανατροπών τόσο στον 20ό όσο και στις πρώτες δεκαετίες του 21ου αιώνα. Είναι η περιοχή που, περισσότερο από κάθε άλλη στην ελληνική επικράτεια, υποδέχθηκε μεγάλο πλήθος τουριστών και διαμόρφωσε από πολύ νωρίς μια δυναμική τουριστική αγορά. Σταδιακά εμφάνισε όμως και όλα τα προβλήματα που χαρακτηρίζουν τόσο ταχείες αλλαγές: Προβλήματα και ανεπάρκειες στις υποδομές, περιβαλλοντικές καταστροφές, εξάντληση φυσικών πόρων, αρχιτεκτονικές και πολεοδομικές υπερ- και παρα-βάσεις, αυθαίρετη δόμηση, εισαγωγή ξένων επενδυτών, μεγάλων πολυεθνικών και κεφαλαίων και απώλεια της γης από τις τοπικές κοινωνίες. Ανεπαρκή χάραξη πολιτικών από την κεντρική κυβέρνηση και αδύναμες τοπικές Αρχές στην επιβολή φίλτρων προστασίας τόσο του φυσικού όσο και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος. Νέα σκληρά εργασιακά πλαίσια και κοινωνικο-οικονομικές κατηγορίες πληθυσμού εμφανίστηκαν παράλληλα με την αυξημένη κινητικότητα ομάδων και ανθρώπων που ήρθαν να κατοικήσουν στα νησιά. Από την άλλη πλευρά αιτήματα και πρωτοβουλίες για βιώσιμη ανάπτυξη που εκφράστηκαν από πολλές Κυκλαδίτικες κοινωνίες, επίσης δεν τελεσφόρησαν.

Πολλές μελέτες και έρευνες στο ευρύ φάσμα των τουριστικών σπουδών, των σπουδών περιβάλλοντος και των σπουδών χωρικού σχεδιασμού που εκπονήθηκαν από πανεπιστήμια και ερευνητικά κέντρα για τον Κυκλαδίτικο κόσμο και τις μικροκοινωνίες του μετά την έλευση του μαζικού τουρισμού τον 20ό αι. στοιχειοθετούν τους παραπάνω ισχυρισμούς.

Με άξονα όλα όσα προαναφέρθηκαν, το διήμερο διεπιστημονικό συνέδριο επικεντρώνεται σε πολλά από τα ζητήματα που απασχολούν τα Κυκλαδονήσια σήμερα και με σκοπό να διαμορφωθεί ένα συνοπτικό περίγραμμα της

τουριστικής πορείας του νομού ώστε να αρθρωθούν προτάσεις βιωσιμότητας των νησιωτικών μικρόκοσμων για το μέλλον.

Πολεοδόμοι, αρχιτέκτονες, γεωγράφοι, κοινωνιολόγοι, κοινωνικοί ανθρωπολόγοι, περιβαλλοντολόγοι, ιστορικοί, αρχαιολόγοι κ.ά που έχουν ερευνήσει τις Κυκλάδες θα προσκληθούν να συμβάλουν στον γενικότερο προβληματισμό και να απαντήσουν σε ερωτήματα:

- 1) Πώς διαμορφώθηκε η τουριστική ανάπτυξη στις Κυκλάδες συνολικά ή και ειδικά σε νησιά με δυνατές τουριστικές οικονομίες;
- 2) Ποια κοινά προβλήματα παρουσιάστηκαν και πώς τα διαχειρίστηκαν οι τοπικές κοινωνίες;
- 3) Ποιος ο ρόλος του κεντρικού κράτους και των φορέων στην τουριστική πορεία των Κυκλάδων και στη δημιουργία/σχεδιασμό υποδομών;
- 4) Ποιο είναι το κοινωνικό και πολιτισμικό προφίλ των νέων επαγγελματιών ομάδων στο πλαίσιο των τουριστικών οικονομιών;
- 5) Πως διαμορφώθηκαν οι τόποι, τα τοπία, οι οικισμοί και η Κυκλαδίτικη ύπαιθρος την μετα-τουριστική εποχή;
- 6) Ποιες προτάσεις περιβαλλοντικής, πολιτιστικής και οικονομικής βιωσιμότητας θα μπορούσαν να αρθρωθούν για να αποκατασταθούν οι ανισορροπίες ή και να αποφευχθούν περαιτέρω καταστροφές όλων των ειδών;

Επίσης έχουν προσκληθεί ομάδες/σύλλογοι από την Κοινωνία των Πολιτών των Κυκλάδων ώστε να παρουσιάσουν τις δράσεις τους σε μια προσπάθεια ανάδειξης της πολυφωνίας που υπάρχει για το μέλλον των Κυκλάδων.

ΔΡ. ΔΕΣΠΟΙΝΑ ΝΑΖΟΥ
Κοινωνική Ανθρωπολόγος,
Μεταδιδακτορική Ερευνήτρια
στο Πανεπιστήμιο Κρήτης.

ΝΙΚΟΛΑΣ ΑΝΑΣΤΑΣΟΠΟΥΛΟΣ

«Το πεδίο της Αρχιτεκτονικής
και ο ελληνικός νησιωτικός χώρος»

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το 2023 μια συγκυρία κινήσεων από την πλευρά δήμων, κινήσεων πολιτών, πρωτοβουλιών, ντοκιμαντέρ, και διεπιστημονικών εκδηλώσεων έφερε στο επίκεντρο το οριακό σημείο στο οποίο βρίσκονται πολλά ελληνικά νησιά. Ο κατασκευαστικός κλάδος αφορά ένα σημαντικό μερίδιο της οικονομίας που σε συνδυασμό με τον τουρισμό, τις αγοραπωλησίες γης, την ενεργειακή πολιτική, και το Real Estate διαμορφώνουν μία νέα κατάσταση που αφενός δεν έχει εκτιμηθεί, και αφετέρου μπορεί να μην είναι αναστρέψιμη. Με αφορμή την διαπίστωση του σοβαρού ελλείμματος σε εργαλεία που θα εξυπηρετούν την αποτίμηση της πραγματικότητας και την χάραξη στρατηγικής για ένα βιώσιμο μέλλον του νησιωτικού χώρου η εισήγηση διερευνά το ρόλο της αρχιτεκτονικής ως πεδίο και των αρχιτεκτόνων ως επαγγελματική δραστηριότητα στον τρόπο με τον οποίον επηρεάζουν τις εξελίξεις γενικότερα και ειδικότερα στα ευάλωτα περιβάλλοντα, κοινωνίες και οικοσυστήματα του νησιωτικού χώρου του Αιγαίου.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ

Αναπληρωτής καθηγητής, Σχολή Αρχιτεκτονων ΕΜΠ. Αρχιτέκτων (BA ΕΜΠ, MARCH Yale University). Διδάκτωρ ΕΜΠ με ερευνητικά ενδιαφέροντα που αφορούν τη βιωσιμότητα, τα κοινά, την αστική συνθήκη, τις κοινότητες, τη θεωρία συστημάτων, την αποανάπτυξη, την οικολογία και την πολυπλοκότητα, θέματα για τα οποία έχει γράψει και διδάξει ευρέως. Έχει εκπονήσει μεταδιδακτορική έρευνα σχετικά με πτυχές της βιωσιμότητας. Συνέβαλε στο έργο FLOK Society (ΙΑΕΝ, Εκουαδόρ, 2014). Εκπροσώπηση της Ελλάδας στο έργο “Amplify-Make the Future of Europe Yours”. Εμπνευστής και συντονιστής για το Architecture School of Commons, σε συνεργασία μεταξύ ENSAG/Grenoble και Politecnico di Torino (2022-24). Διετέλεσε Πρόεδρος του Φορέα Διαχείρισης του Εθνικού Πάρκου Σχινιά Μαραθώνα (2010-2011) και συνιδρυτής της ΜΚΟ ΔΕΝΤΡΟ με έδρα τη Νέα Μάκρη (2009-2015).

<https://studioa-arch.net/>

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΒΑΓΙΑΝΟΣ

“Save Ios”

Η εμπειρία της Ίου και οι στρατηγικές επενδύσεις

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Σχεδόν το 40% της Ίου έχει αγοραστεί από επιχειρηματικά συμφέροντα τα οποία σχεδιάζουν την κατασκευή τριών τουριστικών χωριών, με ξενοδοχεία, εκατοντάδες βίλλες, μαρίνες και εμπορικά κέντρα. Το έργο αυτά έχουν ενταχθεί στην κατηγορία των στρατηγικών επενδύσεων. Ενώ μικρό μόνο μέρος των έργων έχει κατασκευαστεί, οι αλλοιώσεις στο φυσικό τοπίο είναι μεγάλες, έχουν επιβληθεί διοικητικά πρόστιμα και ποινικές καταδίκες, και ένα από τα έργα έχει ακυρωθεί στο ΣτΕ. Η εμπειρία της Ίου αναδεικνύει με έναν ίσως ακραίο τρόπο τα χαρακτηριστικά και τους κινδύνους ενός μοντέλου ανάπτυξης που βασίζεται σε μεγάλης κλίμακας τουριστικές επενδύσεις. Η παρουσίαση θα περιγράψει τα χαρακτηριστικά και τους κινδύνους αυτούς, καθώς και τις εναλλακτικές δυνατότητες και πολιτικές για την ανάπτυξη νησιών σαν την Ίο.

Λίγα λόγια το “Save Ios”

Το σωματείο «Σώστε την Ίο (Save Ios)» ιδρύθηκε το 2020 ως αντίδραση στην αλλοίωση του φυσικού περιβάλλοντος και της Αιγαιοπελαγίτικης φυσιογνωμίας της Ίου, και την ντε-φάκτο ιδιωτικοποίηση μέρους της Ίου και των παραλιών της. Το σωματείο επιδιώκει μια μορφή ανάπτυξης ήπια και φιλική στο περιβάλλον, συμβατή με τη φυσιογνωμία του νησιού, και της οποίας τα οφέλη θα διαχέονται καλύτερα στην τοπική κοινωνία. Το σωματείο πραγματοποιεί νομικές δράσεις για την παρεμπόδιση περιβαλλοντικών ζημιών, και συμμετέχει με προτάσεις και νομικές δράσεις σε διαδικασίες χωροταξικού σχεδιασμού. Συμμετέχει επίσης στον σχεδιασμό και την υλοποίηση περιβαλλοντικών προγραμμάτων, όπως το MedReset για την κατασκευή δικτύου μικρο-φραγμάτων σε ρέματα της Ίου, και υλοποιεί πολιτιστικές δράσεις, όπως το πρόγραμμα φιλοξενίας καλλιτεχνών Ios Art Residency.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ

Ο Δημήτρης Βαγιανός είναι καθηγητής Χρηματοοικονομικών στο London School of Economics. Έχει PhD στα Οικονομικά από το MIT. Πριν να διοριστεί στο LSE, ήταν καθηγητής στο Stanford και το MIT. Η έρευνά του επικεντρώνεται στο χρηματοπιστωτικό σύστημα και τις κεφαλαιαγορές, και το πώς αυτά επηρεάζουν την πραγματική οικονομία. Για την έρευνά του έχει εκλεγεί μέλος της Βρετανικής Ακαδημίας. Είναι ένας από τους συντάκτες της έκθεσης Πισσαρίδη για την ανάπτυξη της Ελληνικής οικονομίας. Είναι επίσης μέλος του ΔΣ του WWF Ελλάδας και πρόεδρος του σωματείου «Σώστε την Ίο (Save Ios)».

ΔΑΜΙΑΝΟΣ ΓΑΒΑΛΑΣ

«Το καλοκαίρι των πολιτών:
Η Κίνηση για Ελεύθερες Παραλίες στην Πάρο»

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η Κίνηση Πολιτών Πάρου για Ελεύθερες Παραλίες κινητοποίησε εκατοντάδες ενεργούς πολίτες με κοινή αγωνία για τη συρρίκνωση του δημόσιου χώρου και τον εκτοπισμό τους από τις παραλίες του τόπου τους. Βασικό αίτημα της Κίνησης αποτελεί η προάσπιση του δικαιώματος πρόσβασης στον κοινόχρηστο χώρο των παραλιών, ως αντίδραση στην αυθαίρετη κατάληψή του από «επιχειρηματίες» που αναπτύσσουν ομπρελοκαθίσματα και κερδοσκοπούν εκμεταλλευόμενοι ένα κοινό αγαθό. Η Κίνηση κατήγγειλε θεσμικά δεκάδες περιπτώσεις σοβαρών παραβάσεων στον αιγιαλό. Παράλληλα, οργάνωσε ανοικτές συγκεντρώσεις και διαμαρτυρίες απαιτώντας από τις αρμόδιες αρχές (Δήμος, Κτηματική Υπηρεσία του Δημοσίου, Αστυνομία, Δικαιοσύνη) να αποκαταστήσουν τη νομιμότητα απελευθερώνοντας το δημόσιο χώρο. Η Κίνηση απέδωσε απτά αποτελέσματα κινητοποιώντας τις αρμόδιες ελεγκτικές και δικαστικές αρχές, «ανακαταλαμβάνοντας» παραλίες, δεσμεύοντας δημοτικές παρατάξεις στην υπεράσπιση του δημόσιου χώρου.

Λίγα λόγια για την Κίνηση Πολιτών Πάρου για Ελεύθερες Παραλίες

Η Κίνηση Πολιτών Πάρου για Ελεύθερες Παραλίες συγκροτήθηκε τον Ιούνιο του 2023 ως μία «από τα κάτω» συλλογικότητα πολιτών του νησιού. Πυρήνας της Κίνησης υπήρξε η Περιβαλλοντική Ομάδα του Πολιτιστικού Συλλόγου «Αρχίλοχος» Πάρου. Βασικό κίνητρο για τη συγκρότηση της Κίνησης υπήρξε η κοινή έγνοια των πολιτών για τη συρρίκνωση του δημόσιου χώρου και ο εκτοπισμός τους από τις παραλίες του τόπου τους. Η Κίνηση κινήθηκε σε θεσμικό και κινηματικό επίπεδο. Συσπείρωσε εκατοντάδες ενεργούς πολίτες και οργάνωσε σειρά ανοικτών συναντήσεων και εκδηλώσεων διαμαρτυρίας στις παραλίες του νησιού και αλλού, συμβάλλοντας στην ανάδειξη πτυχών του προβλήματος σε υπερ-τοπικό επίπεδο.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ

Ο Δαμιανός Γαβαλάς είναι Καθηγητής στο Τμήμα Μηχανικών Σχεδίασης Προϊόντων & Συστημάτων του Πανεπιστημίου Αιγαίου. Ολοκλήρωσε τις ακαδημαϊκές του σπουδές στους τομείς της πληροφορικής και των δικτύων υπολογιστών. Ασχολείται ερευνητικά με τις εφαρμογές των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών στα πεδία του τουρισμού και της πολιτιστικής κληρονομιάς. Είναι μέλος της Περιβαλλοντικής Ομάδας του «Αρχιλόχου» και της Κίνησης Πολιτών Πάρου για Ελεύθερες Παραλίες.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛ

«Αμπασάδα, Τήνος»

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στη σημερινή συγκυρία, η τπνιακή οικονομία βασίζεται κυρίως στον τουρισμό. Οι επισκέπτες του νησιού έρχονται, όχι μόνο για τη θάλασσα, τον ήλιο, αλλά και για την ομορφιά που αναδύεται μέσα από το ανθρωπογενές, «χειροποίητο» τοπίο της Τήνου, του πλέον αναβαθμιδωμένου νησιού του Αιγαίου. Αναμφίβολα, η διαφύλαξη αυτού του τοπίου –με τις πεζούλες, τις βρύσες, τα ξερολιθικά σταβλάκια και κατοικίες, τους περισσότεριώνες κ.ο.κ– αποτελεί όχι μόνο κίνηση σεβασμού προς τις προηγούμενες και τις επόμενες γενιές, αλλά και βοηθάει στην επανασύνδεση των ντόπιων και των επισκεπτών με το φυσικό περιβάλλον στις σημερινές συνθήκες, συμβάλλοντας έτσι ουσιαστικά στην ποιότητα της ζωής, αλλά και στο να παραμείνει το νησί ελκυστικός τουριστικός προορισμός.

Λίγα Λόγια για την «Αμπασάδα»

Η Αμπασάδα είναι ένας περιβαλλοντικός και πολιτιστικός σύλλογος, που ιδρύθηκε στην Τήνο το 2023. Στόχοι του συλλόγου είναι η αναζήτηση δρόμων κοινής δράσης απέναντι στις προκλήσεις που αντιμετωπίζει τα τελευταία χρόνια η Τήνος από την –εν πολλοίς ευπρόσδεκτη, αλλά αιφνίδια και ραγδαία– τουριστική δημοφιλία του νησιού. Επίσης ένα ζητούμενο είναι να ξαναζωντανέψει το φυσικό περιβάλλον του, με ήπιες μορφές καλλιέργειας και να εμπλουτιστεί η πολιτιστική ζωή του νησιού, πρωτίστως τους μη τουριστικούς μήνες. Στους λίγους μήνες της ζωής της η Αμπασάδα έχει ασχοληθεί με την τέχνη της ξερολιθιάς, με την ευαισθητοποίηση των κατοίκων της Τήνου σε σχέση με τα ξερολιθικά κτίσματα και κατασκευές, καθώς και με το ζήτημα του νερού και των γεωτρήσεων.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΔΡΙΝΗΣ

«Η προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς και η βιωσιμότητα στις Κυκλάδες»

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η Σύμβαση για τη Διαφύλαξη της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς (UNESCO 2003) επηρέασε σε πλανητικό επίπεδο τις δημόσιες πολιτικές που σχετίζονται με τη διαφύλαξη/προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς. Μπορούν οι αρχές που διέπουν τη Σύμβαση αλλά και ο τρόπος που αυτή γίνεται αντιληπτή στην Ελλάδα να εμπλουτίσουν τον δημόσιο διάλογο για μια βιώσιμη ανάπτυξη σε τοπικό επίπεδο ειδικά στις Κυκλάδες;

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ

Ο Γιάννης Ν Δρίνης έχει σπουδάσει Ιστορία και Λαογραφία στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Κοινωνική Ανθρωπολογία (μεταπτυχιακές σπουδές) στο Πανεπιστήμιο του Kent at Canterbury. Εκπόνησε τη διδακτορική του διατριβή ως κρατικός υπότροφος (ΙΚΥ) στον τομέα Λαογραφίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων με επιβλέποντα τον καθ. Βασίλη Νιτσιάκο. Από το 2005 εργάζεται στο ΥΠΠΟ, ενώ από το 2013 είναι προϊστάμενος του τμήματος Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς και Διαπολιτισμικών Θεμάτων συμμετέχοντας ενεργά στον σχεδιασμό και την εφαρμογή της εθνικής πολιτικής για την άυλη πολιτιστική κληρονομιά.

ΜΑΡΩ ΕΥΑΓΓΕΛΙΔΟΥ (ΕΛΜΕΤ)

«Η προβληματική της Φέρουσας Ικανότητας ενός τόπου ως εργαλείο Χωρικού Σχεδιασμού»

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Παρουσίαση του δεύτερου μέρους της εργασίας της ΕΛΜΕΤ για την Φέρουσα Ικανότητα (ΦΙ) στη Σαντορίνη με θέμα «Θήρα και Αειφορία: Ανάπτυξη με σεβασμό στην Φέρουσα Ικανότητα του τόπου» που εκπονήθηκε τον Ιούλιο του 2021, σε συνέχεια του πρώτου μέρους που αφορούσε στην «Καταγραφή κοινωνικών, οικονομικών και περιβαλλοντικών δεδομένων για τον υπολογισμό της Φέρουσας Ικανότητας του Δήμου Θήρας» και είχε εκπονηθεί μετά από ανάθεση του Δήμου Θήρας.

Το δεύτερο μέρος εμπεριέχει μια αξιολόγηση των μέχρι σήμερα ακολουθούμενων πολιτικών και καταθέτει προτάσεις με την μορφή κατευθύνσεων πολιτικής λαμβάνοντας υπόψη τα όρια ανάπτυξης ενός τόπου.

Η παρουσίασή τους στην Μύκονο αποσκοπεί στο να ενισχύσει την επεξεργασία ρεαλιστικών παρεμβάσεων της κοινωνίας των πολιτών, αναβαθμίζοντας τα χωρικά σχέδια και αξιοποιώντας την συμμετοχική διαδικασία του σχεδιασμού.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ

Η Μάρω Ευαγγελίδου είναι Αρχιτέκτων, Πολεοδόμος/Χωροτάκτης, Πρόεδρος του Συμβουλίου Θεσμικού Πλαισίου της Ελληνικής Εταιρείας Περιβάλλοντος και Πολιτισμού (ΣΘΕΠ/ΕΛΜΕΤ) και μέλος του ΔΣ της ΑΕ «Εθνικός Κήπος Μητροπολιτικό Πράσινο Αθήνας».

Έχει διατελέσει: Γενική Γραμματέας Περιβάλλοντος (ΥπΕΚΑ), Προϊσταμένη των τομέων Αστικής Αναγέννησης και Στρατηγικού Σχεδιασμού του Οργανισμού Ρυθμιστικού Σχεδίου Αθήνας (ΟΡΣΑ), στέλεχος του επιτελικού γραφείου της Επιχείρησης Πολεοδομικής Ανασυγκρότησης του ΥΧΟΠ, μέλος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Πολεοδόμων (ECTP), Αντιπρόεδρος του Συλλόγου Ελλήνων Πολεοδόμων και Χωροτακτών (ΣΕΠΟΧ) και εμπειρογνώμων σε ομάδες επεξεργασίας θεσμικού πλαισίου, γνωμοδοτικές επιτροπές του Δήμου Αθηναίων και στο «Δίκτυο Φορέων Ιστορικού Κέντρου Αθήνας».

Έχει διδάξει στο Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης και στο Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας. Έχει δημοσιεύσει άρθρα σε επιστημονικά περιοδικά και έντυπα πολιτικής οικολογίας για θέματα περιβαλλοντικής, χωροταξικής και πολεοδομικής πολιτικής.

ΜΟΝΙΚΑ ΘΕΜΟΥ - ΜΑΡΙΑ ΜΑΡΚΟΥ

«Τουρισμός, κοινωνικές και χωρικές αλλαγές»

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ο τουρισμός υπήρξε η κινητήρια δύναμη της οικονομικής ανάπτυξης για πολλές περιοχές της Ελλάδας όμως, ταυτόχρονα, είχε και αρνητικές επιπτώσεις. Στις Κυκλάδες είναι φανερό ότι επείγει η αλλαγή μοντέλο, αν όχι φιλοσοφίας, για τον τουρισμό. Η γη έχει μπει στο στόχαστρο του μεγάλου κεφαλαίου με τη στήριξη μιας «χωροταξικής» νομοθεσίας που αναδεικνύει τις μεγάλες πιέσεις που ασκούνται από τουριστικά ολιγοπώλια και πελατειακούς σχηματισμούς, ενώ προωθεί μια προσχηματική μορφή συμμετοχής των κατοίκων στον σχεδιασμό. Όλο το μοντέλο υποστηρίζει την ιδιωτικότητα, δημιουργεί ρήξεις της χωρικής και κοινωνικής συνοχής ενός χώρου με πλούσια πολιτιστική παράδοση αγνοώντας τη φωνή που προσπαθούν να αρθρώσουν οι τοπικές κοινότητες. Η εισήγηση αφορά την ανάγκη ανάπτυξης μιας νέας αντίληψης για τον ρόλο του τουρισμού στις Κυκλάδες.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΜΟΝΙΚΑΣ ΘΕΜΟΥ

Είναι πτυχιούχος Συγκοινωνιολόγος Μηχανικός, κάτοχος MA (Town Planning), Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης (Πολεοδομία-Χωροταξία) και υποψήφια διδάκτωρ (τομέα πολεοδομίας χωροταξίας) του ΕΜΠ. Υπηρετεί ως Ειδικός Επιστήμων (Χωροτάκτης Πολεοδόμος Μηχανικός) στο Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, στη Διεύθυνση Πολεοδομικού Σχεδιασμού – Τμήμα Τοπικών Πολεοδομικών Σχεδίων και Ειδικών Πολεοδομικών Σχεδίων. Υπήρξε στέλεχος της ομάδας εκπόνησης των ρυθμιστικών σχεδίων των πέντε μεγάλων οικιστικών συγκροτημάτων της χώρας (Ιωάννινα, Λάρισα, Βόλος, Πάτρα, Ηράκλειο). Έχει εργαστεί στο παρελθόν στο Υπουργείο Πολιτισμού (για το έργο ενοποίησης αρχαιολογικών χώρων Αθήνας), στην διεύθυνση περιβαλλοντικής αδειοδότησης του ΥΠΕΝ και στην επιτελική δομή ΕΣΠΑ του ΥΠΕΝ. Ειδικεύεται σε ζητήματα χωροταξικού-πολεοδομικού σχεδιασμού. Είναι μέλος της (Ελληνικής Εταιρείας Περιβάλλοντος και Πολιτισμού – αντιπρόεδρος του Συμβουλίου Θεσμικού Πλαισίου) και ασχολείται με περιβαλλοντικά και χωροταξικά προβλήματα που απασχολούν τοπικές κοινότητες.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΜΑΡΙΑΣ ΜΑΡΚΟΥ

Η Μαρία Μάρκου είναι Αναπληρώτρια Καθηγήτρια της Αρχιτεκτονικής Σχολής ΕΜΠ. Έχει Δίπλωμα Αρχιτεκτονικής ΕΜΠ (1982), DEA Γεωγραφίας και Χωροταξίας (Τμήμα Γεωγραφίας, Πανεπιστήμιο Paris X - Nanterre, 1985) και Διδακτορικό στην Πολεοδομία και Χωροταξία της Αρχιτεκτονικής Σχολής ΕΜΠ (2001). Διδάσκει Χωροταξία, Πολεοδομικό και Αστικό Σχεδιασμό, Αστική Ανάλυση και Πολιτικές. Το ερευνητικό της έργο αφορά τις χωρικές λογικές των οικονομικών δραστηριοτήτων, την πρακτική και συμβολική οικειοποίηση του αστικού χώρου, την αντιληπτική γεωγραφία, την ψυχογεωγραφική χαρτογραφία, τη διαχείριση της πολιτιστικής κληρονομιάς. Οι δημοσιεύσεις της αφορούν κυρίως τις αστικές πολιτικές που σχετίζονται με τις σύγχρονες τάσεις κοινωνικοοικονομικής αλλαγής στην Ελλάδα.

ΚΩΣΤΑΣ ΚΑΤΣΟΥΔΑΣ

«Έντατικός Τουρισμός και
Περιβαλλοντική Ανθεκτικότητα στη Μύκονο»
(Παρουσίαση πόστερ)

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Με την παρούσα μεταπτυχιακή εργασία επιχειρείται να απαντηθεί το ερώτημα αν ο εντατικός τουρισμός οδηγεί το περιβάλλον σε απαξίωση, ή εφόσον παγιωθούν κατάλληλες προδιαγραφές περιβαλλοντικής ανθεκτικότητας, μπορεί ο τόπος να συνεχίσει να δημιουργεί συνθήκες πλούτου. Για την έρευνα συγκεντρώθηκαν στατιστικά στοιχεία για την τελευταία 10ετία, που αφορούν αφίξεις, πληρότητα καταλυμάτων, κατανάλωση ενέργειας και νερού, παραγωγή λυμάτων και στερεών αποβλήτων και μέγεθος δόμησης. Επίσης διανεμήθηκε στους κατοίκους του νησιού ανώνυμο ερωτηματολόγιο και συγκεντρώθηκαν συνολικά 403 απαντήσεις.

Από την αξιολόγηση των στατιστικών προκύπτει επιβάρυνση όλων των περιβαλλοντικών δεικτών και υποβάθμιση στο περιβαλλοντικό τοπίο της Μυκόνου, κάτι στο οποίο συμφωνεί η συντριπτική πλειοψηφία των κατοίκων. Τα συμπεράσματα οδηγούν σε συγκεκριμένες προτάσεις/μέτρα για την αντιμετώπιση του ζητήματος.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ

Ο Κατσούδας Δημ. Κωνσταντίνος είναι απόφοιτος του Οικονομικού Τμήματος του Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθήνας, με παράλληλες σπουδές στα Μαθηματικά και την Δημοσιογραφία. Είναι κάτοχος μεταπτυχιακού τίτλου στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, στο Τμήμα Περιβαλλοντικού Σχεδιασμού. Άσκησε εκπαιδευτικό έργο στο Δημόσιο και στον ιδιωτικό τομέα (Δευτεροβάθμια εκπαίδευση – Πολιτική Οικονομία) και στα Κέντρα Δια Βίου Μάθησης (Οικονομικό Επιχειρείν, Καινοτομία /Επιχειρηματικότητα). Θήτευσε επαγγελματικά στη Δημοτική Επιχείρηση Πολιτισμού Μυκόνου, στην Εταιρεία Βιολογικών Τροφίμων «Ευ Ζήν Ε.Ε.» (οικονομικός διευθυντής 1997-2002), στον Δήμο Μυκόνου (προιστάμενος ταμειακής υπηρεσίας, 2002-2013).

Από το 2013 ίδρυσε στην Μύκονο την εταιρεία οικονομοτεχνικών μελετών και επιχειρηματικής συμβουλευτικής «Φλοιός ΙΚΕ». Είναι μέλος του Οικονομικού Επιμελητηρίου Αθήνας.

ΔΗΜΗΤΡΑ ΚΟΝΔΥΛΑΤΟΥ

«Στη Σκιά της Σεζόν».
Ταινία μικρού μήκους (διάρκεια 23”)

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η μικρού μήκους ταινία με τίτλο «Στη σκιά της σεζόν», παρουσιάζει όψεις της αναπαραγωγικής και συναισθηματικής εργασίας στον τομέα της τουριστικής φιλοξενίας. Μέσα από αποσπάσματα συζητήσεων με γυναίκες που εργάζονται σε διαφορετικά πόστα και την οπτική καταγραφή τουριστικών περιοχών και καταλυμάτων, η ταινία επιχειρεί να ανιχνεύσει την ανανοηματοδότηση της έννοιας της οικιακότητας, των άυλων ποιότητων αυτών των επαγγελμάτων –όπως η φιλοξενία, η φροντίδα, η επικοινωνία, η ενσυναίσθηση και η γενναιοδωρία– και των επιτελέσεων τους εντός του τουριστικού τομέα.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ

Η Δήμητρα Κονδυλάτου ζει και εργάζεται στην Αθήνα. Είναι απόφοιτος της Ανωτάτης Σχολής Καλών Τεχνών (2012) και μεταπτυχιακή απόφοιτος του Dutch Art Institute (2017).

Ενδιαφέρεται για τα όρια της τέχνης και τη σχέση της με τον τουρισμό και την καθημερινή ζωή, τα οποία μελετά μέσω της σύνθεσης έργων κινούμενης εικόνας και της επεξεργασίας εικόνων και κειμένων. Η μεθοδολογία της αναπτύσσεται συχνά σε συνομιλία με άλλα πεδία και με τη συμμετοχή της σε ομαδικά projects. Η δουλειά της έχει παρουσιαστεί σε φεστιβάλ, εκθέσεις, συνέδρια και εκδόσεις.

ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

«Κληρονομίες» της Πάρου:
Αναζητώντας στο παρελθόν στοιχεία
για ένα βιώσιμο μέλλον»

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Με την έλευση του τουρισμού στις Κυκλάδες οι διαδικασίες «κληρονομοποίησης» (heritagization) εντατικοποιήθηκαν. Στην περίπτωση της Πάρου, εστιάζουμε στους τρόπους με τους οποίους συνδέεται η αύξηση του ενδιαφέροντος για το παρελθόν και η ενασχόληση με τις κληρονομίες κάθε είδους, με τα αισθητά ενοχών και την ανησυχία για το μέλλον που βιώνει σήμερα η τοπική κοινότητα. Τα τελευταία χρόνια, το παρελθόν της περιόδου της εντατικής τουριστικοποίησης του νησιού, καθίσταται «άβολο» κυρίως διότι το «αβέβαιο μέλλον» έχει ήδη κάνει την εμφάνισή του μέσα από τις αλληπάλληλες κρίσεις. Προσφέρει άραγε η εντατική και διευρυμένη «κληρονομοποίηση» ένα αντιστάθμισμα στα «λάθη του παρελθόντος»; Ή μήπως η κληρονομιά αποτελεί μια ακόμη πλουτοπαραγωγική πηγή προς εκμετάλλευση, έναν ακόμα πόρο που μπορεί να θυσιαστεί στο βωμό της οικονομικής μεγέθυνσης;

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ

Η Κατερίνα Κωνσταντίνου είναι υποψήφια διδάκτωρ Κοινωνικής Ανθρωπολογίας του Παντείου Πανεπιστημίου και υπότροφος του Ιδρύματος Κρατικών Υποτροφιών. Έχει σπουδάσει ιστορία της τέχνης και επιμέλεια εκθέσεων. Τα ερευνητικά της ενδιαφέροντα εστιάζουν στις διαδικασίες κληρονομοποίησης και στις δημόσιες πρακτικές παραγωγής και διαπραγμάτευσης των ιστοριών, των αρχαιολογιών και των κληρονομιών.

Έχει συμμετάσχει σε ερευνητικά προγράμματα. Έχει εργαστεί για πολιτιστικούς οργανισμούς στην Ελλάδα και το εξωτερικό. Κείμενά της έχουν δημοσιευτεί σε επιστημονικά περιοδικά και συλλογικούς τόμους. Έχει λάβει υποτροφίες και βραβεία από το Ινστιτούτο Μεσογειακών Σπουδών (ΙΜΣ-ΙΤΕ), το Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού, το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, το Κέντρο Έρευνας για τις Ανθρωπιστικές Επιστήμες, τον οργανισμό ΝΕΟΝ και το Ίδρυμα Ι.Φ. Κωστοπούλου.

ΣΤΕΛΙΟΣ ΛΕΚΑΚΗΣ (MONUMENTA)

«Η αγροτική κληρονομιά της Νάξου
και η πολιτιστική της διαχείριση»

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Κατά μια ερμηνεία ο τουρισμός, ειδικά οι πλευρές του που σχετίζονται με πολιτιστικούς πόρους, μπορεί να γίνει αντιληπτός ως ένα σχετικά ελεύθερο πεδίο δράσης ιδιωτών με σκοπό τη διαφοροποίηση του βασικού τουριστικού προϊόντος ή/και τον προσπορισμό του υψηλότερου κέρδους από την πρόωθσή του. Η έλλειψη ελέγχου ή κάποιου συστηματικού πλαισίου δράσης από την πλευρά της Διοίκησης δείχνει ίσως και μια διάθεση επανένωσης των πολιτιστικών αγαθών με τις τοπικές κοινότητες: μια άκοπη και ασχεδιάστη διαδικασία να πλησιάσουν τα πολιτιστικά αγαθά στους «ιδιοκτήτες» τους, που πια «μεσολαμβάνουν πολιτιστικά» μέσω του ανάλαφρου και προσοδοφόρου τουριστικού σχήματος.

Σκεπτόμενοι τα παραπάνω, θα εστιάσουμε τη συζήτηση στην έρευνα που πραγματοποιούμε στη νήσο Νάξο από το 2007 (MONUMENTA) και ιδιαίτερα στο έργο “Co-creating heritage: bottom-up planning for heritage management in rural areas” το 2017-8 (Newcastle University & MONUMENTA) στο οποίο ερευνήσαμε ειδικά τις σχέσεις και τις προσδοκίες των τοπικών κοινωνιών σε σχέση με την αγροτική κληρονομιά της Νάξου.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ

Ο Στέλιος Λεκάκης σπούδασε κλασική αρχαιολογία και διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και στο University College London. Είναι τακτικός ερευνητής στο Πανεπιστήμιο του Newcastle και διδάσκει Πολιτική Οικονομία και Πολιτιστική Διαχείριση στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο. Συνεργάζεται με ΜΚΟ (ιδρυτικό μέλος της MONUMENTA) και Πανεπιστήμια ως Σύμβουλος Διαχείρισης Πολιτιστικής Κληρονομιάς, ιδιαίτερα σε προγράμματα συμμετοχικών στρατηγικών διαχείρισης και πολιτιστικής πληροφορικής. Γράφει για τα νησιωτικά τοπία, το πολιτικό στην αρχαιολογία και τα κοινά στη διαχείριση μνημείων. Είναι δημιουργικός διευθυντής της εταιρείας: Mazomos Landscape and Heritage Consultants με έδρα το Βέλγιο.

**ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ, ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΠΙΛΑΝΗΣ,
ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΤΣΟΥΝΗΣ, ΣΟΦΙΑ ΒΕΡΙΟΥ & ΕΛΕΝΗ ΑΛΕΞΙΟΥ**
ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΟ ΒΙΩΣΙΜΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

«Ολοκληρωμένη (ή ολιστική) προσέγγιση για την Βιώσιμη Ανάπτυξη σε νησιά υπό τουριστική πίεση: Πρώιμα αποτελέσματα για τα νησιά της Σερίφου & της Τήνου

Εισήγηση εκ μέρους του εργαστηρίου:

Αγγελική Μητροπούλου, Υπ. Διδάκτωρ Πανεπιστημίου Αιγαίου

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρουσίαση αυτή βασίζεται στην προσέγγιση του Παγκόσμιου Δικτύου Παρατηρητηρίων Βιώσιμου Τουρισμού που θεωρεί αναγκαιότητα τις αποφάσεις που λαμβάνονται σε επίπεδο προορισμού και βασίζεται σε ποιοτικά δεδομένα αλλά επίσης και στις αντιλήψεις τουριστών, επιχειρηματιών και κατοίκων αναφορικά με την βιωσιμότητα των προορισμών.

Η προσπάθεια για την καλύτερη δυνατή ποσοτική καταγραφή των δραστηριοτήτων και τα αποτελέσματά τους είναι προϋπόθεση για την δημιουργία μιας σαφέστερης αποτύπωσης της τωρινής κατάστασης μέσα από την συγκέντρωση δεδομένων από δευτερεύουσες πηγές καθώς και πρωτογενών δεδομένων μέσα από έρευνες τουριστών και επιχειρηματιών στα νησιά.

Ταυτόχρονα, για να αποτυπώσουμε τις αντιλήψεις όλων των ενδιαφερόμενων μερών της τοπικής κοινωνίας, θα οργανωθούν συναντήσεις με εκπροσώπους της τοπικής κοινωνίας με στόχο την καταγραφή των απόψεών τους για την κατάσταση του νησιού και τον βαθμό ελκυστικότητας και βιωσιμότητας, καθώς και τη διανομή ερωτηματολογίων στο γενικό πληθυσμό.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ

Η Αγγελική Μητροπούλου είναι υποψήφια διδάκτορας στο Τμήμα Περιβάλλοντος του Πανεπιστημίου Αιγαίου, κάτοχος μεταπτυχιακών τίτλων στη Διοίκηση Ανθρωπίνου Δυναμικού και τις Διεθνείς Σχέσεις του Πανεπιστημίου Κάρντιφ της Ουαλίας και πτυχιούχος του Τμήματος Μάρκετινγκ και Επικοινωνίας του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών. Έχει εργαστεί στον ιδιωτικό και τον δημόσιο τομέα και αρθρογραφεί σε διάφορα Μέσα για θέματα κοινωνικού και πολιτιστικού ενδιαφέροντος.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΜΠΟΥΡΑΣ

“Being an Islander”

Ντοκιμαντέρ (διάρκεια 68”)

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το ντοκιμαντέρ “Being an Islander” διερευνά το θέμα της νησιωτικότητας ως κοινωνικής κατασκευής και ως μορφή κοινωνικής και πολιτιστικής ταυτότητας. Χρησιμοποιήθηκε η μεθοδολογία από τους τομείς της αισθητηριακής αρχαιολογίας και ανθρωπολογίας, της πειραματικής αρχαιολογίας και της εθνογραφικής προσέγγισης προκειμένου να αποσαφηνιστεί τι ορίζεται ως «ταυτότητες» των νησιών στην Ανατολική Μεσόγειο. Η έρευνα για το περιεχόμενο του ντοκιμαντέρ ξεκίνησε τον Ιανουάριο του 2021 στη Σίφνο και συνεχίστηκε στο Κέιμπριτζ τον Οκτώβριο του 2021. Τα γυρίσματα περιελάμβαναν περισσότερες από 40 συνεντεύξεις με ειδικούς στην αρχαιολογία, την ανθρωπολογία, την αρχιτεκτονική, τη ναυτιλία καθώς και μέλη των τοπικών κοινωνιών που ασχολούνται με τις βιοτεχνικές παραδόσεις του νησιού (αγγειοπλάστες, λιθοξόοι, πρώην εργάτες ορυχείων, αγρότες, βοσκοί), ντόπιοι καλλιτέχνες και εκπρόσωποι των αρχών του νησιού (δήμαρχος Σίφνου, υπεύθυνοι εκπαίδευσης και εκπρόσωποι από πολιτιστικούς συλλόγους). Δημιουργήθηκε σε συνεργασία με την Δρ. Αναστασία Χριστοφιλοπούλου, επιμελήτρια Ελληνικών, Κυπριακών και Ρωμαϊκών Αρχαιοτήτων στο Μουσείο Fitzwilliam.

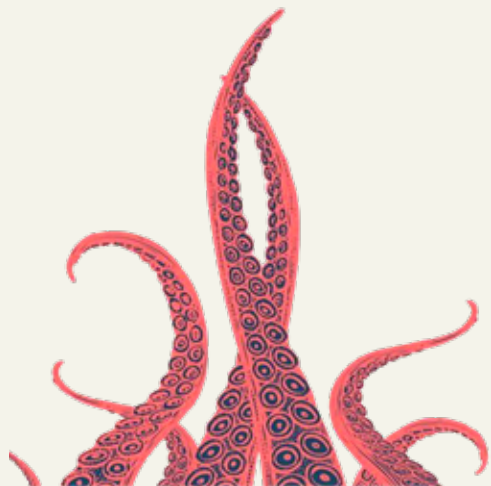
ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ

Ο Δημήτριος Μπούρας είναι φωτογράφος/ντοκιμαντερίστας και ανθρωπολόγος. Εργάζεται ως φωτορεπόρτερ από το 1981. Από την αρχή των Βαλκανικών πολέμων (δεκαετία ‘90) και τον πρώτο πόλεμο του Κόλπου έχει εργαστεί σε περιοχές με ανθρωπιστικές κρίσεις και πολέμους σε όλο τον κόσμο. Ακολούθησε και τους δύο πολέμους του Κόλπου, τον πόλεμο στα Βαλκάνια, την Τσετσενία, τη Γεωργία, τον Καύκασο, την Ουκρανία, το Αφγανιστάν την «Αραβική Άνοιξη» και αλλού. Δημοσιεύει τακτικά με ψευδώνυμο και οι εικόνες του έχουν δημοσιοποιηθεί σε διεθνή μέσα ενημέρωσης ενώ έχουν κερδίσει πολλά βραβεία. Αυτή τη στιγμή εργάζεται στη μεταδιδακτορική έρευνά του για νέες μορφές πολέμου: “Beyond Dichotomies: Reassembling Global Challenges through the Local”, εστιάζοντας στις έννοιες της Μνήμης και του Τραύματος. Ο Δ. Μπούρας έχει συμμετάσχει με διαλέξεις τους σε διάφορα διεθνή και εγκύρια ακαδημαϊκά ιδρύματα και διεθνή συνέδρια.

ΜΑΚΗΣ ΜΩΡΑΚΗΣ (ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ)

Ο Μάκης Μωράκης (1974) γεννημένος στην Νέα Ιωνία Αττικής και καταγωγή από την Σύρο είναι ζωγράφος και καθηγητής ζωγραφικής. Από το 2006 διδάσκει στα εικαστικά εργαστήρια της ΚΔΕΠΑΜ του Δήμου Μυκόνου στο τμήμα ελεύθερου σχεδίου, ζωγραφικής και Ιστορίας Τέχνης. Υπήρξε καλλιτεχνικός διευθυντής του διεθνούς μουσικού φεστιβάλ «Αντανάκλασις» που πραγματοποιήθηκε στην Μύκονο επί τρία συναπτά έτη (2015,2016,2017).

Έχει συμμετάσχει σε αρκετές ομαδικές εκθέσεις και έχει πραγματοποιήσει 5 ατομικές εκθέσεις μεταξύ 2013 και 2023. Έργα το κοσμούν πολλές ιδιωτικές συλλογές στην Ελλάδα και το εξωτερικό. Παράλληλα εργάζεται ως υπεύθυνος σε ξενοδοχειακή μονάδα επί 25 έτη στο νησί της Μυκόνου.

ΔΕΣΠΟΙΝΑ ΝΑΖΟΥ

«Τουρισμός, Πολιτισμική Αλλαγή και Τοπικές Ταυτότητες
στις Κυκλάδες: Οι εθνογραφίες της Μυκόνου»

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Οι Κυκλάδες αναδεικνύονται τις δεκαετίες του 1990 και του 2000 ως προνομιούχα νησιωτική περιοχή για την ανάλυση και ερμηνεία του τουρισμού, μια και αποτελεί τον γεωγραφικό χώρο όπου η έντονη τουριστική ανάπτυξη επαναδιαμορφώνει δραστικά τις νησιωτικές οικονομίες και τις πολιτικές τους πρακτικές, τους νησιωτικούς πολιτισμικούς κώδικες για τον ιδιωτικό και δημόσιο βίο και εν γένει τις πολιτισμικές ταυτότητες καθώς και τις σχέσεις των κατοίκων, αλλά και των τουριστών συνολικά με το περιβάλλον, τη γη, το τοπίο, την ιστορία, τα μνημεία, την πολιτιστική κληρονομιά.

Ειδικά η Μύκονος και η υποσυνεχής κοινωνική μεταβολή κοινωνία της, μέσα από εθνογραφικές και κοινωνιολογικές έρευνες, εμφανίζεται ως χαρακτηριστικό πεδίο διαμόρφωσης νησιωτικών ταυτοτήτων με ρήξεις, συνέχειες, ασυνέχειες που συμβαίνουν κατά την τουριστικοποίηση της οικονομίας της.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ

Η Δέσποινα Νάζου, είναι κοινωνική ανθρωπολόγος, πτυχιούχος της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Κρήτης, διδάκτωρ του Τμήματος Κοινωνικής Ανθρωπολογίας και Ιστορίας του Πανεπιστημίου Αιγαίου (Μυτιλήνη) και μεταδιδακτορική ερευνήτρια στο Πανεπιστήμιο Κρήτης. Έχει εκπονήσει δύο χρηματοδοτούμενες μεταδιδακτορικές έρευνες με έμφαση στις τοπικές ταυτότητες του Αιγαίου, τον τουρισμό, την επιχειρηματικότητα και το φύλο. Πρόσφατα ολοκλήρωσε τη μεταδιδακτορική της έρευνα με θέμα «Αρχαιολογία, Τουρισμός και Τοπικές Κοινωνίες: υποδοχή, πρόσληψη και οικειοποίηση του αρχαιολογικού αποθέματος στη νησιωτική Ελλάδα 2017-2021).

Η έρευνά της επικεντρώνεται σε Δήλο Ρήνεια, Μύκονο, Μεγανήσι, Λευκάδα με χρηματοδότηση από ΓΓΕΚ και φορέα υποστήριξης το Πανεπιστήμιο Κρήτης. Έχει διδάξει προπτυχιακά και μεταπτυχιακά μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου και έχει δημοσιεύσει κείμενα και άρθρα σε συλλογικούς τόμους και επιστημονικά περιοδικά. Έχει ως έδρα της τη Μύκονο, είναι ενεργό μέλος πολιτιστικών συλλόγων του νησιού και έχει υπάρξει ιδρυτικό μέλος και μέλος της συντακτικής επιτροπής της εφημ. «Η Μυκονιάτικη» (1988-2001).

ΝΙΚΟΣ ΞΥΔΑΚΗΣ (ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ)

Δημοσιογράφος και πολιτικός. Απόφοιτος της Οδοντιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών, πραγματοποίησε μεταπτυχιακές σπουδές ιστορίας της τέχνης στη Φιλοσοφική Σχολή του ίδιου πανεπιστημίου.

Υπηρέτησε ως Αναπληρωτής Υπουργός Εξωτερικών (2015–2016) και ως Αναπληρωτής Υπουργός Πολιτισμού (2015). Διετέλεσε βουλευτής Β΄ Αθηνών με το ΣΥΡΙΖΑ (2015-2019)

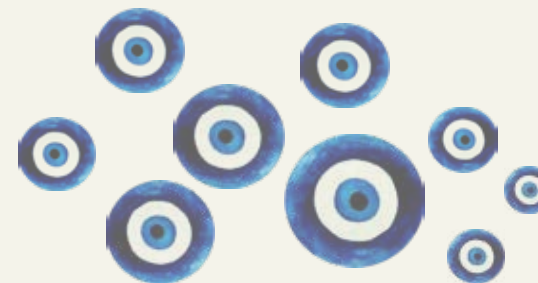
Κείμενά του έχουν δημοσιευθεί σε πολλά βιβλία, πρακτικά συνεδρίων, καταλόγους εκθέσεων. Υπήρξε συστηματικός αρθρογράφος της εφημ. Καθημερινής. Μέλος της ΕΣΗΕΑ, τιμήθηκε από το Ίδρυμα Μπότση με το Βραβείο της Βουλής των Ελλήνων ως Πολιτικός Αρθρογράφος της Χρονιάς (2009). Το διάστημα 2002-2005 υπήρξε Γενικός Γραμματέας και το 2007-2009 μέλος του Δ.Σ. της ΑΙΣΑ-Hellas (Εταιρεία Ελλήνων Τεχνοκритών).

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ (ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ)

Ο Δημήτρης Παπαδημητρίου αποφοίτησε από τη Φιλοσοφική Σχολή και συγκεκριμένα από το τμήμα Φιλοσοφικών και Κοινωνικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Κρήτης, στο Ρέθυμνο και τελείωσε το μεταπτυχιακό του στη Διοίκηση Πολιτισμικών Μονάδων στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο και το Διδακτορικό του στο Τμήμα Εκπαίδευσης και Κοινωνικής Εργασίας του Πανεπιστημίου Πάτρας.

Ζει και εργάζεται στη Μύκονο, ως καθηγητής φιλόλογος στο Γυμνάσιο της Άνω Μεράς Μυκόνου. Έχει συμμετάσχει σε εκπαιδευτικά και επιστημονικά συνέδρια για την εκπαίδευση και τον πολιτισμό. Είναι συγγραφέας μια συλλογής διηγημάτων και έχει δημοσιεύσει επίσης ποιήματα και διηγήματα σε λογοτεχνικά περιοδικά και άρθρα σε ελληνικά και διεθνή επιστημονικά περιοδικά.

ΙΛΙΑ ΠΑΠΑΣΠΥΡΟΥ (ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΡΙΑ)

Η Ίλια Παπασπύρου είναι δημοσιογράφος-παραγωγός. Σπουδάζει Νομικά στην Νομική Σχολή της Αθήνας και Επιστήμες Επικοινωνίας, Κινηματογράφου και Ιστορία Τέχνης στη Σορβόνην στο Παρίσι. Εργάζεται επί 27 χρόνια στην ΕΡΤ ως Δημοσιογράφος / Αρχισυντάκτρια και παρουσιάστρια Πολιτιστικών εκπομπών με ειδικότητα στα εικαστικά, το θέατρο, τον κινηματογράφο και το χορό.

Συνεργάζεται με το Ελληνικό Κέντρο Κινηματογράφου, ως υπεύθυνη Γραφείου Τύπου και με την ΟΔΕΟΝ. Το 2013 ιδρύει την ART FILES PRODUCTIONS (ΑΜΚΕ), της οποίας είναι διαχειρίστρια μέχρι σήμερα. Δραστηριοποιείται στην παραγωγή ντοκιμαντέρ μικρού και μεγάλου μήκους (ΠΡΟΣΩΠΑ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΕΣ, σειρά 15-12λεπτων ντοκιμαντερ ERTFLIX 2021, «Η Τέχνη της Κρίσης Η περίπτωση του θεάτρου» 55 min, 2014), ενώ τα 2 τελευταία χρόνια 2022-23, έχει αναλάβει την καλλιτεχνική διεύθυνση του Mykonos Art Festival.

ΕΥΘΥΜΙΑ ΣΑΡΑΝΤΑΚΟΥ

«Χωρικός Σχεδιασμός Νησιωτικών Προορισμών και Βιωσιμότητα. Η περίπτωση των Κυκλάδων»

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Οι νησιωτικοί τουριστικοί προορισμοί απαιτούν εξειδικευμένες πολιτικές στον τουρισμό και τη βιώσιμη τοπική ανάπτυξη. Η νησιωτικότητα και τα απορρέοντα από αυτή χαρακτηριστικά δημιουργούν ένα πλαίσιο απειλών και ευκαιριών που θέτουν κοινές προκλήσεις στον σχεδιασμό. Στην εισήγηση θα εντοπιστούν οι προκλήσεις για το σχεδιασμό νησιωτικών προορισμών με αναφορές σε διεθνή καλά παραδείγματα. Θα γίνει αναφορά στις Κυκλάδες και στο πλαίσιο που διαμορφώνεται από τον υφιστάμενο χωρικό σχεδιασμό παρά την αποσπασματικότητα του καθώς καθυστερεί η θεσμοθέτηση του Ειδικού Χωροταξικού Πλαισίου για τον Τουρισμό και του Περιφερειακού Χωροταξικού Πλαισίου Νοτίου Αιγαίου.

Θα τονιστούν οι 4 προκλήσεις για τον χωρικό σχεδιασμό στην Ελλάδα και ειδικότερα στις Κυκλάδες: Η εκτός σχεδίου δόμηση, η χωρική αυθαιρεσία, το πλαίσιο για τις μεγάλες τουριστικές επενδύσεις και η διαπιστωμένη δυσκολία στην χωρική διακυβέρνηση και στη δημιουργία συναινέσεων.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ

Η Ευθυμία Σαραντάκου Σαραντάκου είναι Επίκουρη Καθηγήτρια με γνωστικό αντικείμενο «χωρικές πολιτικές για τουριστικούς προορισμούς, τουριστικές υποδομές και επιχειρήσεις» στο Τμήμα Διοίκησης Τουρισμού του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής. Έχει διδακτορικό στον Χωροταξικό Σχεδιασμό του Τουρισμού (ΕΜΠ). Σπούδασε Αρχιτεκτονική και έχει MSc στον Πολεοδομικό και Περιφερειακό Σχεδιασμό (ΕΜΠ). Επιπρόσθετα διδάσκει σε μεταπτυχιακά προγράμματα, με αντικείμενο την τουριστική ανάπτυξη και τον σχεδιασμό τουριστικών προορισμών, στο ΕΑΠ, στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο και στο Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο. Τα ερευνητικά της ενδιαφέροντα περιλαμβάνουν το χωρικό τουριστικό σχεδιασμό, τη διαχείριση τουριστικών προορισμών, την τουριστική διακυβέρνηση, το σχεδιασμό τουριστικών καταλυμάτων, τον αστικό τουρισμό και τον τουρισμό κληρονομιάς. Διετέλεσε στέλεχος του υπ. Αιγαίου, του υπ. Περιβάλλοντος, του ΕΟΤ και του υπ. Τουρισμού σε διάφορες θέσεις ευθύνης. Έχει σημαντική ερευνητική και συγγραφική δραστηριότητα στα πεδία ενδιαφέροντος της.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΠΙΛΑΝΗΣ

«Από τη μεγέθυνση στην αειφορία: ολοκληρωμένη διαχείριση νησιών κάτω από τουριστική πίεση»

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Οι έννοιες βιωσιμότητα, υπερτουρισμός, φέρουσα ικανότητα κλπ δεν είναι πλέον αντικείμενο μόνο ακαδημαϊκών συζητήσεων και του Συμβουλίου Επικρατείας, αλλά όλο και περισσότερο απασχολούν τόσο τους κατοίκους, τους τουρίστες, όσο τους εργαζόμενους, αλλά και τους ίδιους τους επιχειρηματίες. Όλοι βλέπουν ότι η ποιότητα ζωής και η εμπειρία που απολαμβάνουν οι μεν και η αμοιβή σε σχέση με τη προσπάθεια που καταβάλουν οι δε, δεν είναι πλέον ικανοποιητική. Η έκφραση «τρεις μήνες είναι και θα περάσουν» που ακούγεται όλο και περισσότερο, αποτυπώνει τη κατάσταση που είναι αυτό που ορίζει ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού ως μη βιώσιμο τουρισμό.

Τα παραπάνω προβλήματα, που έχουν επισημανθεί από χρόνια απαιτούν εκπόνηση στρατηγικής και σχεδίου δράσης βιώσιμου τουρισμού που θα λαμβάνει υπόψη τη φέρουσα ικανότητα κάθε νησιού, αλλά και τις αντοχές της τοπικής κοινωνίας.

Το Εργαστήριο Τοπικής και Νησιωτικής Ανάπτυξης έχει αναπτύξει μεθοδολογία για ολοκληρωμένη διαχείριση νησιών όπου ο τουρισμός διαδραματίζει τη κινητήρια δύναμη των αλλαγών που μετράει τις πιέσεις που δημιουργούνται και τις συνέπειες που έχουν στη κοινωνική και τη περιβαλλοντική ευημερία και βιωσιμότητα.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ

Ο Γιάννης Σπιλάνης είναι οικονομολόγος, πτυχιούχος του Πανεπιστημίου Αθηνών (1979). Μετά τις μεταπτυχιακές σπουδές σε «Ευρωπαϊκές και Διεθνείς Σπουδές» στο Πανεπιστήμιο της Grenoble (Γαλλία), απέκτησε διδακτορικό στο ίδιο Πανεπιστήμιο με τίτλο «Τουρισμός και περιφερειακή ανάπτυξη. Η ελληνική περίπτωση» (1985). Εργάστηκε στο Υπουργείο Αιγαίου ως ειδικός επιστήμονας στην περιφερειακή ανάπτυξη (1987-90). Είναι Καθηγητής στο Τμήμα Περιβάλλοντος του Πανεπιστημίου Αιγαίου, ενώ διδάσκει στο Διατμηματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «Σχεδιασμός, Διοίκηση και Πολιτική

Τουρισμού» στη Χίο. Τα ερευνητικά του ενδιαφέροντα εντοπίζονται σε θέματα βιώσιμης ανάπτυξης, νησιωτικής ανάπτυξης και τουριστικού σχεδιασμού. Ως μέλος του Εργαστηρίου Τοπικής και Νησιωτικής Ανάπτυξης έχει συμμετάσχει σε πολλά ερευνητικά προγράμματα και μελέτες που αναφέρονται στη βιώσιμη ανάπτυξη, στον ολοκληρωμένο σχεδιασμό και στον τουρισμό και σχετίζονται με τον νησιωτικό χώρο.

ΠΑΡΙΣ ΤΣΑΡΤΑΣ

«Δικαιώματα και Υποχρεώσεις στον Σύγχρονο Τουρισμό: τάσεις και προκλήσεις για την βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη των Κυκλάδων»

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Εξετάζονται οι σύγχρονες τάσεις της ζήτησης και προσφοράς του παγκόσμιου τουρισμού και πως αυτές συνδέονται με προκλήσεις διλήμματα και πρότυπα ανάπτυξης σε έναν εμβληματικό και πολυσιχιδή –αναφορικά με τα χαρακτηριστικά του– τουριστικό προορισμό όπως οι Κυκλάδες. Η διερεύνηση αυτή στηρίζεται σε μία διττή προσέγγιση αυτή των Δικαιωμάτων και Υποχρεώσεων όλων των Ομάδων Συμφερόντων οι οποίες εμπλέκονται στον Τουρισμό Διερεύνηση η οποία είναι όμως απολύτως συνδεδεμένη με τα νέα πλέον περίπλοκα και πολυσύνθετα δεδομένα της σύγχρονης βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης. Αυτά τα δεδομένα αναδεικνύουν σε παραμέτρους καθοριστικής σημασίας:

- Την κοινωνική σημασία των ταξιδιών στον σύγχρονο κόσμο.
- Τον συμμετοχικό σχεδιασμό στους τουριστικούς προορισμούς.
- Την υιοθέτηση ενός πολυσύνθετου προτύπου ανάπτυξης όπου ο πολιτισμός και το περιβάλλον έχουν δομικό πλέον ρόλο.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ

Ο Πάρις Τσάρτας είναι Καθηγητής Τουριστικής Ανάπτυξης στο Τμήμα Οικονομίας και Βιώσιμης Ανάπτυξης της Σχολής Περιβάλλοντος, Γεωγραφίας και Εφαρμοσμένων Οικονομικών του Χαροκοπέιου Πανεπιστημίου. Διετέλεσε Πρύτανης του Πανεπιστημίου Αιγαίου (2010-2014), μέλος (2010-2014) και Πρόεδρος (2014) της Συνόδου των Πρυτάνεων, Πρόεδρος του Συμβουλίου Ανώτατης Πανεπιστημιακής Εκπαίδευσης (ΣΑΠΕ, 2014-2015), Διευθυντής στα μεταπτυχιακά προγράμματα TOURHER (2017-2020), ΕΑΠ (2013-2016 και 2020-2022) και Πανεπιστήμιο Αιγαίου (2002-2009), Πρόεδρος του Τμήματος Διοίκησης Επιχειρήσεων του Πανεπιστημίου Αιγαίου (2002-2009), Διευθυντής του Εργαστηρίου Τουριστικών Ερευνών και Μελετών (ΕΤΕΜ) του Πανεπιστημίου Αιγαίου (2000-2010). Εκδότης του διεθνούς επιστημονικού περιοδικού "Tourismos: an International Multidisciplinary Journal of Tourism". Η αρθρογραφία του στην ελληνική, αγγλική και γαλλική γλώσσα και τα βιβλία που έχει γράψει άπτονται θεμάτων Τουρισμού και Βιώσιμης Τουριστικής Ανάπτυξης, Ειδικών και Εναλλακτικών Μορφών Τουρισμού, Τουριστικής Πολιτικής, Κοινωνιολογίας του Τουρισμού.

ΒΙΛΜΑ ΤΣΙΡΚΑ

«Η Απόλυτη Μεριά της Σύρου. Ζητήματα βιωσιμότητας»

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το Παρατηρητήριο Ποιότητας Περιβάλλοντος Σύρου συστάθηκε το 2019 προκειμένου να αναδείξει ζητήματα ρύπανσης του φυσικού περιβάλλοντος και απειλής προς τη δημόσια υγεία στη Σύρο.

Στο πλαίσιο των δράσεών του, ομάδα ενεργών κατοίκων ανέλαβαν δράση για την ανάδειξη αλλά και την περαιτέρω προστασία της Απόλυτης Μεριάς Σύρου, με στόχο τη διατήρηση του αυθεντικού κυκλαδίτικου τοπίου μέσα από βιώσιμες τουριστικές δραστηριότητες.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ

Η Βίλμα Τσίρκα είναι κάτοικος Σύρου, συνταξιούχος αρχειονόμος-βιβλιοθηκονόμος του Ιστορικού Αρχείου της Ερμούπολης-ΓΑΚ νομού Κυκλάδων. Ενεργή πολιτικός στα θέματα του περιβάλλοντος και του δημόσιου χώρου.

Ιδρυτικό μέλος και μέλος ΔΣ για δεύτερη θητεία στο «Παρατηρητήριο Ποιότητας Περιβάλλοντος Σύρου». Ιδρυτικό μέλος και επι δυο θητείες μέλος ΔΕ της ΚΟΙΝΣΕΠ «Απόλυτη Μεριά Σύρου», συνεταιρισμού που ασχολείται με δραστηριότητες ήπιας επισκεψιμότητας στην προστατευόμενη περιοχή της βόρειας Σύρου.

ΦΡΑΤΖΕΣΚΑ ΧΑΝΙΩΤΗ

«Η άλλη Μύκονος ή η Μύκονος των άλλων;
Η κρίσιμη δεκαετία του 1990 όπως αποτυπώθηκε
στην εφημερίδα *Η Μυκονιάτικη*»

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η τουριστική ανάπτυξη της Μυκόνου την κρίσιμη δεκαετία του 1990, όπως αποτυπώνεται σε τίτλους και άρθρα της εφημερίδας «Η Μυκονιάτικη». Ποιοί ήταν οι φορείς δράσης, οι αντιλήψεις και οι πρακτικές τους και πώς ανταποκρίθηκαν στις μεγάλες προκλήσεις της εποχής. Μια εφημερίδα με πολιτικές θέσεις, χωρίς δεσμεύσεις, απέναντι στις στρεβλώσεις τόσο στο δομημένο και φυσικό περιβάλλον, όσο και στο κοινωνικό πεδίο. Μάχες που κερδήθηκαν και μάχες που χάθηκαν.

Λίγα Λόγια για την εφημερίδα «Η Μυκονιάτικη».

(Μηνιαία εφημερίδα από τη Μύκονο, 1988-2001)

«Η Μυκονιάτικη» εκδόθηκε τον Νοέμβριο του 1988 και ανέστειλε την κυκλοφορία της τον Μάιο του 2001. Εκδότης η Αστική Μη Κερδοσκοπική Εταιρία «ΤΑΝΙΤ». Τα μέλη της εταιρίας, αποτελούσαν και την συντακτική της ομάδα. Η εφημερίδα έκανε έναν κύκλο περίπου 13 χρόνων. Αποτελείται από 138 αριθμημένα φύλλα. Το κάθε ένα κινούνταν από 6 έως 16 σελίδες, αναλόγως τις θεματικές και τα τρέχοντα τοπικά ή ευρύτερα κυκλαδικά ζητήματα. Είχε περίπου 2.500 συνδρομητές, στη Μύκονο, την υπόλοιπη Ελλάδα και το εξωτερικό.

Στο πλαίσιο του εκδοτικού εγχειρήματος συμπεριλήφθηκαν και ένθετα μονοθεματικά αφιερώματα σχετικά με το περιβάλλον, τα μείζονα ενεργειακά προβλήματα της τουριστικής ανάπτυξης, τη γεωργία, την κτηνοτροφία, τις αρχαιολογικές ανασκαφές στη Δήλο και τη Μύκονο καθώς και δύο βιβλία. Η εφημερίδα, περιέχει αναλύσεις, παρουσιάσεις, τοποθετήσεις, κριτικές με τη μορφή δημοσιογραφικών κειμένων, βιογραφιών, συνεντεύξεων, δημοτικών και νομαρχιακών ανακοινώσεων, παραθέσεων διοικητικών αποφάσεων από την κεντρική κυβέρνηση και άλλους δημόσιους θεσμούς. Αποδέκτες ο Δήμος, η Πολιτεία, η Νομαρχία, η Εκκλησία, εκλεγμένα και διορισμένα πρόσωπα, υπηρεσίες διοίκησης, πολιτισμού, τουρισμού.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ

Η Φρατζέσκα Χανιώτη είναι γραφίστρια. Σπούδασε στο Εργαστήρι Επαγγελματικής Δημοσιογραφίας και πολύ αργότερα στον ΑΚΤΟ, γραφιστική. Στην δεκαετία του '80, παράλληλα με τις σπουδές εργάστηκε, ως επιμελήτρια τοπικών εφημερίδων και άλλων εντύπων. Από το 2008 διατηρεί προσωπική επιχείρηση γραφιστικών εφαρμογών. Υπήρξε ιδρυτικό μέλος, της εφημερίδας «Η Μυκονιάτικη» (1988-2001) και ενεργή συντάκτρια από την αρχή, έως και την αναστολή της έκδοσής της. Κατάγεται από τη Μύκονο, όπου ζει και εργάζεται.

**ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ, ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ
& ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ
«Γ. ΑΞΙΩΤΗΣ»**

Concept/Layout: h2concept.gr
Illustration εξωφύλλου: Malena Gallopo

ΔΙΟΡΓΑΝΩΣΗ
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ, ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ
& ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ
«Γ. ΑΞΙΩΤΗΣ»

ΔΗΜΟΣ ΜΥΚΟΝΟΥ